



WaterPeilingen

Nummer 7

VWG Nieuwsbrief 15 januari 2022

De Nieuwsbrief van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis verschijnt 1 x per maand rond de 15^e van de maand.

Zoals bekend hebben SSF en VWG op donderdag 28 oktober tijdens een symposium in de Geertekerk stilgestaan bij hun gezamenlijke lustrumviering.

Via deze link krijgt u een impressie van deze bijeenkomst.

<https://schilthuisfonds.nl/symposium-over-de-waterwolf-vraagt-aandacht-voor-klimaatverandering-en-zeespiegelstijging/>

Lustrumsymposium SSF/ VWG 28 oktober 2021, Geertekerk Utrecht; thema: „Is de Waterwolf terug”.

Samenvatting lezing Fred van Lieburg, hoogleraar religiewetenschappen (VU Amsterdam)

Van Lieburg wees op een de ontwikkeling die wereldwijd gaande is: “Een groene geschiedenis van de wereld”, een ontwikkeling die inmiddels ook in Nederland wordt overgenomen: Groene geschiedenis in Nederland. Dit zet religie in een bredere context. Terug in de tijd. De 17^e eeuw was een tijd van oorlogen en was er sprake van rampen met misoogsten en een kleine ijstijd van 1300 tot medio 1850. Mensen zoeken in deze omstandigheden naar troost en dat biedt predikanten de gelegenheid om hun werk te kunnen doen.

In Zeeland werd in 1505 een gedenkpenning geslagen met als opschrift: Idem protector et hostis. (Zee is de kurk waarop de welvaart op drijft).

Nederlanders leven al eeuwenlang in het spanningsveld van water en land. In 1672 was het Rampjaar en in 1675 de Allerheiligenvloed. Deze gebeurtenissen leverden een aantal pamfletten op. Hierin wordt de ellende als klacht van het bedroefde volk beschreven.

In 1825 verschijnt er kort na de overstromingen langs de Zuiderzee een pamflet met de oproep terug te keren naar Hem die straft.

Nadere beschouwing leert dat de dijken vaak niet op orde blijken te zijn, de eerste roep na een ramp is dan ook om de financiën op orde te brengen.

In 2010 komt het begrip “Groene kerk” Nederland binnen. Vanaf dat moment realiseren kerken en kerkgenootschappen zich dat zij een taak hebben ten aanzien van het klimaat- en milieuvraagstuk. Kerken nemen dit project over van progressievere groeperingen die het klimaat- en milieuvraagstuk tot speerpunt maakten.

Gijsbert van den Brink, hoogleraar theologie VU Amsterdam, stelt openlijk de vraag: Waar gaat het heen? De Waterwolf als bedreiging voor de Nederlandse Leeuw.

In WaterPeilingen 8, februari 2022 komt een samenvatting van de lezing van Maarten G. Kleinhans.

VWG Bestuur:

Op 25 januari zal de volgende digitale Quo Vadis bespreking plaatsvinden. Mogelijk zijn er dan al enkele contouren te ontwaren bijv. op het gebied van samenwerking en het delen van de ervaring en kennis opgedaan in de afgelopen 30 jaar.

Op 20 december was er een reguliere bestuursvergadering, de begroting 2022 is vastgesteld. Verder kwamen de bedrijfsmatige processen van het bestuur aan de orde. Dat klinkt enigszins pretentius deze verplichting volgt uit de nieuwe wetgeving voor verenigingen (Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen, WBTR). Ook een vereniging moet transparant zijn en misstanden moeten worden voorkomen.

De taken van de verschillende bestuursleden worden beschreven en we streven naar waarneming. Zoals er nu een voorzitter en een vice - voorzitter is zal dat ook voor de andere functies gaan gelden.

TWG 2021 – 2, het blad is inmiddels door de uitgever verzonden. Een dezer dagen zal iedereen dat in de brievenbus hebben aangetroffen.

Op de website van de VWG zijn de volgende jaargangen online in te zien:

TWG 2007, en vanaf nummer 2008 – 2 tot en met 2022 en kan er op verschillende manieren naar een artikel worden gezocht: jaar, auteur of titel van het artikel.

Er wordt voortvarend gewerkt aan het online plaatsen van de andere jaargangen.

<https://waterstaatsgeschiedenis.nl/tijdschrift/jaargangen/>

VWG data:

Op dit moment zijn er nog geen bijeenkomsten in voorbereiding. De VoorJaarsexcursie van 22 juni zou als eerste georganiseerd worden maar alles hangt af van de ontwikkelingen in de komende maanden rond Covid 19 en de eventuele maatregelen die dat nog met zich meebrengt.

In 2022 zijn er twee historische gebeurtenissen waar we aandacht aan zouden willen besteden:

1: Het droogvallen van de Haarlemmermeer in 1852 (22 juni 2022)

2: Het afsluiten van de Kromme Rijn in 1122 (20 oktober)

Medio april hopen we u meer informatie te kunnen geven.

Vincent Erdin en Pieter Jan Hofman
Excursiecommissie

Website:

De vereniging heeft een website die te vinden is via de zoekterm: **Waterstaatsgeschiedenis.nl**

Op de website is sinds kort een overzicht geplaatst van archiefinstellingen met archieven van waterschappen en hoogheemraadschappen.

Algemeen

Rijkswaterstaat

Vorige week werd bekend gemaakt dat de Afsluitdijk niet langer een gesloten dijk is maar dat er een gat is gemaakt ten behoeve van een grote vispassage. De bouwkuip zal nu verder worden afgewerkt en er zal worden begonnen met de aanleg van een “visrivier” van 4 kilometer in het IJsselmeer waarin brakwater zal stromen zodat vissen geleidelijk aan de verandering van zout naar zoet en omgekeerd in kunnen zwemmen.

Volgende week wordt de grote nieuwe “zeesluis IJmuiden” in gebruik genomen. Hiermee blijven en de havens langs het Noordzeekanaal bereikbaar voor de steeds grotere schepen. Het in gebruik nemen van de sluis wil niet zeggen dat de andere sluisen geen dienst meer zullen doen. Het is afhankelijk van het schip door welke sluis er geschut gaat worden. Door de nieuwe sluis te gebruiken voor schepen die vanaf de Noordzee komen stroomt er veel zout water mee naar binnen. Een nieuwe voorziening direct achter de sluis moet dat zoutwatergehalte terugdringen voordat er een zoutwatertong op het Noordzeekanaal zou gaan ontstaan die dan opgesloten dreigt te raken tussen twee sluisen. De zeesluis bij IJmuiden en de Oranjesluisen bij Amsterdam.

Zoals wellicht bekend kon de bevolking suggesties indienen voor de naam van de nieuwe sluis. Deze vraag werd gesteld op het moment dat doventolk Irma Sluis veelvuldig in het nieuws was om alle persconferenties over Covid 19 te tolken. Persoonsnamen worden echter conform beleid niet toegekend zolang iemand nog in leven is. De uitzondering hierop is het vernoemen van straten of gebouwen naar leden van het Koninklijk Huis.

Extra aardgas uit Groningen

Kortgeleden werd bekend dat er ondanks afspraken toch extra aardgas uit Groningen zal worden opgepompt.

Dit besluit nam demissionair minister Blok in de nadagen van zijn ministerschap en wekte irritatie, wrevel en woede bij veel bewoners van het gebied waar met regelmaat sprake is van een aardbeving. Onderzoekers hebben laten weten dat er voorlopig nog geen einde valt te verwachten van die bevingen ook als de gaswinning helemaal zal worden stopgezet. Schade aan woningen en boerderijen zal zich dan ook in de komende jaren, decennia blijven voordoen. De bodemdaling heeft ook gevolgen voor de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's. Op steeds meer plaatsen moeten voorzieningen worden getroffen om het water over een groter hoogteverschil op te pompen.

De extra gaswinning is nodig omdat de levering van Russisch aardgas achterbleef bij de vraag en de nieuwe waterstoffabriek bij Zuidbroek pas later in gebruik kan worden genomen dan de bedoeling was.

Om uiting te geven aan deze wrevel onder de bevolking werd er op zaterdag 15 januari een fakkeloptocht in de binnenstad van Groningen gehouden. Het was niet alleen een provinciale aangelegenheid iedereen in Nederland kon een “digitale” fakkel laten branden. Tenminste 230.000 digitale fakkels schenen op deze avond naast de duizenden fakkels in Groningen zelf.



Fakkeloptocht Groningen (*afbeelding ve*)

Waterschap Noorderzijlvest (Groningen)

In het werkgebied hebben zich inmiddels 120 agrariërs aangesloten bij het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Alle deelnemende agrariërs (akkerbouw en veeteelt) ontvangen een bijdrage om de waterkwaliteit op en rond het bedrijf te verbeteren waardoor er minder gevaarlijke stoffen in het oppervlaktewater terecht komen. Het is een initiatief van LTO Noord Nederland.

Bij zeven waterzuiveringsinstallaties (Delfzijl, Eelde, Feerwerd, Leek, Onderdendam, Wehe den Hoorn en Winsum zijn vorige maand zonneparken in gebruik genomen.

Het waterschap wil hiermee op eigen locaties energie opwekken en wil in 2050 energie neutraal zijn.

Bij de sluis van Gaarkeuken wordt een nieuwe zuiveringsinstallatie gebouwd die drie kleinere in het Westerkwartier bij Gaarkeuken, Marum en Zuidhorn gaat vervangen. Zodra de nieuwe installatie bij Gaarkeuken in gebruik is genomen en daarmee ook het zonnepark kan het waterschap 12% van de benodigde stroom zelf opwekken.

Waterschap Hunze en Aa's (Veendam)

Het waterschap begint volgende week met het natuurvriendelijker maken van de oever langs het Noord Willemskanaal (Groningen – Assen). Het waterschap noemt het nu een scheepvaartverbinding waar gebruik wordt gemaakt van een “bak met water”. De oever is nu een stalen damwand die geen enkele mogelijkheid te bieden heeft voor vissen, vogels en planten. Op vier plaatsen waar langs de oevers voldoende ruimte is zal hier verbetering in worden gebracht. De stalen damwanden zullen hier verdwijnen. De vier plaatsen liggen bij De Punt en Vries er zullen natuurvriendelijke oevers worden aangelegd.

Waterschap Drents Overijsselse Delta (Zwolle)

“Koken met restjes” zo noemt Hans Pereboom, lid DB, de onlangs gerealiseerde uitbreiding van het gemaal Cellemuiden (ter hoogte van Cellemuiden 28) aan het Zwarte Water dit project.

Bij andere werkzaamheden aan sluizen, stuwen en gemalen waren houten damwanden vrijgekomen. Die hebben bij het gemaal Cellemuiden als gevelbekleding een nieuwe toepassing gekregen.



Gemaal Cellemuiden (afbeelding waterschap DOD)

Waterschap Vechtstromen (Coevorden)

De noordelijke waterschappen en de omgevingsdiensten werken sinds 2020 samen. De samenwerking richt zich op het verlenen van vergunningen, uitvoeringstaken en handhaving.

Deelnemers zijn de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's, Drents Overijsselse Delta, en Rijn en IJssel en de Omgevingsdiensten Twente, IJsselland en Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe.

Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard (Rotterdam)

Op de website van het hoogheemraadschap staat een bijdrage van “schatkamerbewaarder” Olaf van Twist. Van Twist is informatiespecialist. De schatkamer is het archief dat zich onder de Maasboulevard bevindt en waar de meest uiteenlopende zaken liggen opgeslagen. Van het bekende papieren archief tot de meest uiteenlopende voorwerpen die in de bodem worden aangetroffen bij werkzaamheden.

Van Twist vergelijkt het archief met het afpellen van een Russische matroesjka - pop: steeds komt er een nieuw poppetje tevoorschijn. Zo is het ook met een archief ieder document of voorwerp laat iets over de geschiedenis ter plaatse zien.

<https://www.schielandendekrimpenerwaard.nl/nieuws/op-pad-met-schatkamerbeheerder-olaf>

nb: volgend jaar bestaat het hoogheemraadschap 750 jaar, het ligt in het voornemen om een bezoek aan het jubilerende hoogheemraadschap te brengen.

Waterschap Zeeland (Middelburg)

Het waterschap roept inwoners op om oude medicijnen in te leveren bij apotheken en niet door de gootsteen weg te spoelen. Jaarlijks wordt er in Zeeland 13 ton aan medicijnresten in het afvalwater aangetroffen. Voor het waterschap brengt het extra kosten met zich mee om dit afvalproduct uit het water te zuiveren. Kosten die eigenlijk onnodig zijn als iedereen zich aan de voorschriften zou houden om niet gebruikte medicijnen in te leveren.

Waterschap Aa en Maas ('s Hertogenbosch)

Het waterschap organiseert een digitale bijeenkomst over de verbetering van de dijk tussen Cuijk en Ravenstein langs de Maas.

Provincie, gemeenten en waterschap verwachten tot medio 2028 bezig te zijn met het werk aan het Brabantse deel van de Maasdijk.

Waterschap Limburg (Roermond)

Het waterschap presenteert op 18 januari het evaluatierapport naar aanleiding van de overstroming in juli 2021. Het rapport is opgesteld door het Instituut Veiligheid- en Crisismanagement. Op korte termijn volgen er nog rapporten van de twee veiligheidsregio's in Limburg en Rijkswaterstaat.

Tijdelijke kademuur bij de Emmalaan in Valkenburg aangebracht.

De beschadigde kademuur bij de Emmalaan in Valkenburg die de Geul binnen de oevers moet houden is voorlopig hersteld. Er zijn vervangende betonblokken geplaatst. Dit voorjaar zal er met de omwonenden worden nagedacht over de definitieve vormgeving van de kademuur.

Watersysteem waterschap Limburg vrijwel volledig hersteld

Na de overstroming van juli 2021 en de ontstane schade op vele honderden plaatsen is het watersysteem inmiddels vrijwel overal weer hersteld. De Geul en de Roer konden in het heuvellandschap de overvloedige watermassa niet verwerken waardoor deze buiten hun oevers traden. De ontstane watergolf veroorzaakte schade aan woningen, winkels en de openbare ruimte. Op vrijwel alle plekken is nu het vuil uit het water gehaald. Voor sommige projecten is meer tijd nodig. Voor het herstel is een bedrag van 300 miljoen euro beschikbaar. Inmiddels geeft het waterschap informatie op de website wat inwoners kunnen doen bij hoogwater “wacht niet op water”.

Algemeen:

De Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis wil in de komende jaren aandacht besteden aan historische feiten die het vakgebied raken:

2021: Sint Elisabethsvloed (1421); het themajaar loopt door tot en met 2022; er is een speciale website: www.600jaarelisabethsvloed.nl

De agenda op deze site wordt vrijwel iedere week aangepast aan de komende en lopende activiteiten.

2022: 14 april – 9 oktober 7^e Floriade in Almere, thema's: klimaat en circulair bouwen

2022: Afsluiten van de Kromme Rijn (1122) *nb. Excursie VWG*

2022: De Haarlemmermeer viel droog (1852) *nb. Excursie VWG*

2022: De (Oude) Hollandse Waterlinie bestaat 350 jaar (1672)

2023: Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard 750 jaar *nb. Excursie VWG*

2024: Volledige ingebruikname Blankenburgtunnel tussen de A-15 en A-20

2025: 7^e Lustrum VWG en 8^e lustrum SSF

2025: 1825 Overstroming langs de Zuiderzeekust (Land van Vollenhove)

2025/ 26: Overstroming grote rivieren die begon op 19 december 1925 maar liep door naar 1926

2027: Begin van het waterloopkundig onderzoek en oprichting Waterloopkundig Laboratorium

2030: Begin aanleg van de Stelling van Amsterdam (1880)

Mocht iemand belangstelling hebben om over een van de bovengenoemde gebeurtenissen een bijdrage te leveren in TWG dan zijn de richtlijnen daarvoor op de website te vinden.

Noot: naar aanleiding van de gehouden enquête zijn ook interessante voorstellen ontvangen om aandacht aan te besteden, we zullen als commissie deze bestemmingen bekijken op haalbaarheid in de komende jaren. Het meedenken geeft in ieder geval de betrokkenheid van u als lid aan bij de VWG. Dank daarvoor!

Data:

Rond de Sint Elisabethsvloed van 1421 worden verschillende bijeenkomsten, al dan niet digitaal georganiseerd. Op de site: 600jaarelisabethsvloed.nl is alle informatie voor de komende periode te vinden.

Tot en met 6 maart 2022 te zien in het Dordrechts Museum, Museumstrat 40: „Elisabeth en de vloed”.

In het Biesboschmuseum (De Hilweg 2 Werkendam) is de tentoonstelling 600 jaar Elisabethsvloed op 18 november geopend. Het was in de nacht van 18 op 19 november dat de vloed over het land van de Biesbosch spoelde en veel schade heeft aangericht. De expositie moet het waterbewustzijn van Nederlanders en bezoekers vergroten. In Nederland zijn 10 miljoen inwoners afhankelijk van de bescherming van duinen en dijken om veilig te kunnen wonen. Met de huidige kennis worden drastische maatregelen noodzakelijk om die veiligheid ook in de komende decennia te garanderen.

Deze tentoonstelling is tot 22 november 2022 te zien.

2022

Van 31 augustus tot en met 3 september de European Association for Urban History in Antwerpen gehouden.

Thema: Inequality and the city.

Voor meer informatie zie: <https://www.uantwerpen.be/en/conferences/eauh2022/cfsp/>

Recent verschenen:

Landschapsbiografie Middag Humsterland

Kort na het verschijnen van de landschapsbiografie Westerwolde is er een nieuwe landschapsbiografie van het gebied Middag Humsterland (Groningen) verschenen. Historisch gezien een buitengewoon interessant gebied. Middag en Humsterland waren vanouds twee eilanden tussen verschillende zeearmen. Middag Humsterland ligt ten zuiden van het Reitdiep. Het Van Starckenborghkanaal heeft het gebied doorsneden want aan de zuidzijde hiervan loopt het door tot nabij het Hoendiep tussen Zuidhorn en De Poffert. Van die zeearmen zijn nog enkele relictten in het landschap te vinden in de vorm van enkele dijklichamen. De Hogeweg is niet anders dan een oude dijk waar de boerderijen nog altijd iets hoger in het landschap liggen dan de later gebouwde boerderijen.

De Hogeweg (tussen de Friesestraatweg en het dorp Den Horn) die cultuur historisch gezien beeldbepalend zou moeten zijn en als zodanig beschermd zou moeten worden zal binnen niet al te lange tijd een forse ingreep ondergaan. De Hogeweg staat niet haaks op de spoorlijn Groningen – Zuidhorn. Pro Rail wil dat het zicht op de weg en spoorlijn gaat verbeteren en zal de Hogeweg op die plaats dan aan beide zijden van de spoorlijn gaan verleggen.

Het landschap ten noorden van het Van Starckenborghkanaal wordt gekenmerkt door een eeuwenoud slotenstelsel en de wierden van Niehove en Ezinge en de vele kleine dorpen soms meer een buurtschap van enkele boerderijen. De ontginning en ontwikkeling rond de 11^e eeuw van dit gebied is begonnen vanuit het klooster in Aduard.

In tegenstelling tot de Landschapsboografie Westervolde is de landschapsbiografie Middag Humsterland gratis verkrijgbaar of te downloaden.

<http://middaghumsterland.info/2021/12/23/landschapsbiografie-middag-humsterland->

Mocht u liever een papieren exemplaar ontvangen dan kan dat door middel van een briefje naar:

De Landschapsbiografie is gratis af te halen bij de Gebiedscoöperatie Westerkwartier, Brilweg 21a, 9801 GC Zuidhorn. Het gaat om 48 pagina's.

Of een mailbericht aan info@natuurmilieuadvies.nl

Oproep:

Mochten er wijzigingen in uw adressering zijn door verhuizing of het mailadres wilt u die dan doorgeven aan: info@waterstaatsgeschiedenis.nl . Helaas komt het voor dat het tijdschrift of een mailbericht naar een verkeerd adres wordt gestuurd.

Vincent Erdin
secretaris VWG
15 januari 2022